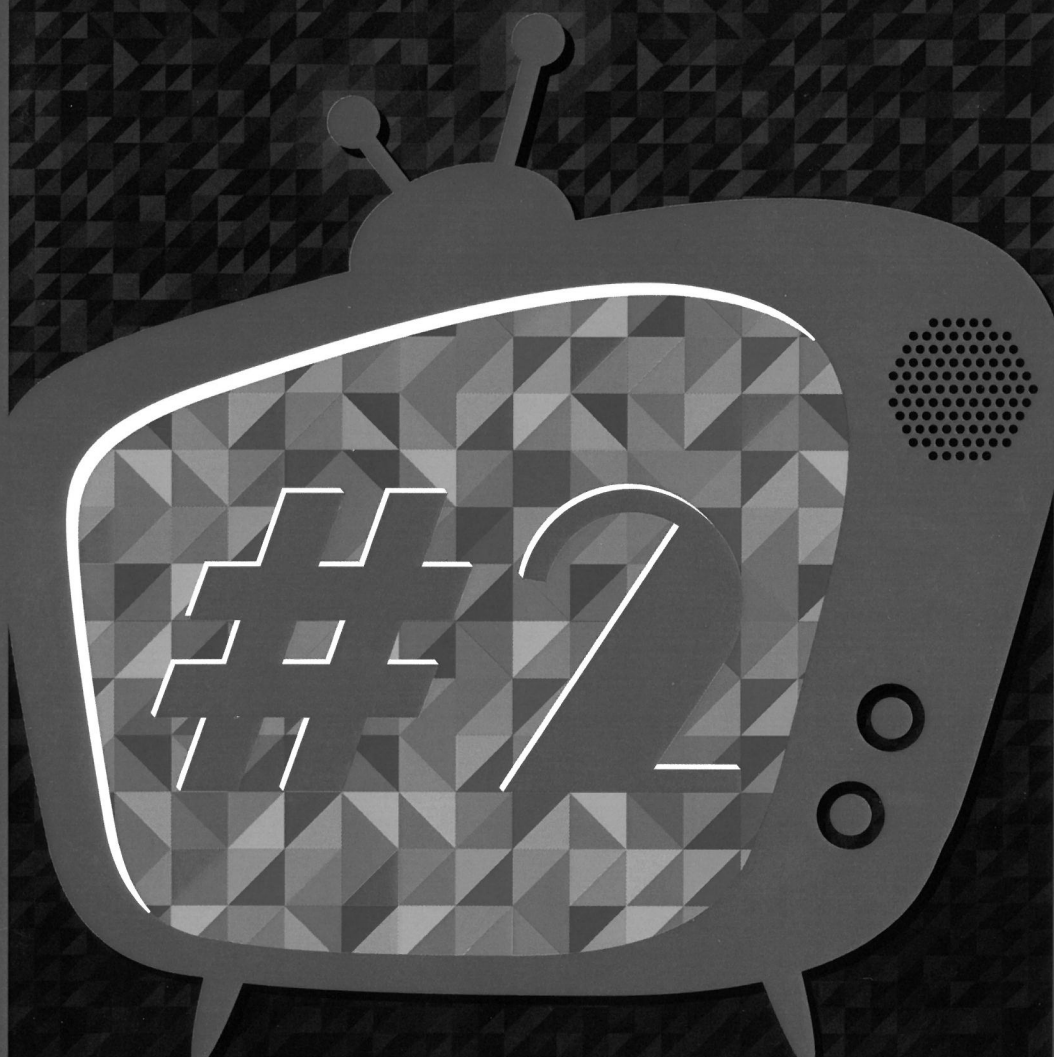

MEDIA BIZNES KULTURA

DZIENNIKARSTWO I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA • UNIwersYTET GDAŃSKI

 GDAŃSK 2017 • NR 1 (2) 2017 / VOL. 1 (2) 2017 • ISSN 2451-1986

MEDIA BIZNES KULTURA

DZIENNIKARSTWO
I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

.....
UNIWERSYTET GDAŃSKI

MEDIA BUSINESS CULTURE

JOURNALISM
AND SOCIAL COMMUNICATION

.....
UNIVERSITY OF GDAŃSK

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

RADA NAUKOWA

prof. Sungeun Choi (Seul, Płd. Korea), prof. dr hab. Katarina Fichnova (Nitra, Słowacja),
prof. dr hab. Iwona Hofman (Lublin), prof. Liselot Hudders (Gandawa, Belgia),
dr hab. Małgorzata Lisowska-Magdżiarz (Kraków), dr Małgorzata Łosiewicz (Gdańsk),
prof. dr hab. Jolanta Maćkiewicz (Gdańsk), doc. dr Peter Mikuláš (Mitra, Słowacja),
prof. Koji Morita (Tokio, Japonia), dr hab. Andrzej Nowosad (Kraków),
prof. dr hab. Wiktor Pepliński (Gdańsk), prof. dr hab. Dariusz Rott (Kraków),
prof. UG dr hab. Anna Ryłko-Kurpiewska (Gdańsk), prof. Gino Scaccia (Rzym, Włochy),
dr Katarzyna Walotek-Ściańska (Katowice), dr hab. Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska (Warszawa),
prof. Helena Wojcewa (Odessa, Ukraina), dr Łukasz P. Wojciechowski (Trnawa, Słowacja),
prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński (Warszawa), prof. dr hab. Anna Maria Zawadzka (Gdańsk)

REDAKTOR NACZELNY

Anna Ryłko-Kurpiewska

Z-CA REDAKTORA NACZELNEGO

Małgorzata Łosiewicz

REDAKTORZY SEKCJI TEMATYCZNYCH:

Etyka w biznesie – Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska
Historia mediów i dziennikarstwa – Konrad Knoch
Komunikowanie polityczne – Anna Lusińska
Komunikowanie społeczne – Anna Kalinowska-Żeleźnik
Komunikowanie wizualne – Mirosław Rekowski
Public relations i komunikacja rynkowa – Małgorzata Łosiewicz
Reklama – Anna Ryłko-Kurpiewska

REDAKTOR JĘZYKOWY (j. polski)

Joanna Marek-Banach

REDAKTOR JĘZYKOWY (j. angielski)

Maria Sala-Racinowska

REDAKTOR STATYSTYCZNY

Maciej Brosz

SEKRETARZ REDAKCJI

Magdalena Iwanowska

PROJEKT OKŁADKI I STRONY TYTUŁOWEJ

Mirosław Rekowski

SKŁAD

Mariusz Szewczyk

ADRES REDAKCJI

Dziennikarstwo i komunikacja społeczna, Uniwersytet Gdański
ul. Bażyńskiego 4, 80-283 Gdańsk, redakcjambk@ug.edu.pl

WYDAWCA

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

Czasopismo sfinansowano ze środków Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Gdańskiego

ISSN 2451-1986

Spis treści

Słowo od Redakcji	5
Prof. zw. dr hab. Jolanta Maćkiewicz – czterdzieści lat w służbie nauki	7
Bibliografia prac Profesor Jolanty Maćkiewicz	9

KOMUNIKACJA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

<i>Anna Ryłko-Kurpiewska, Małgorzata Łosiewicz</i> Naukowa młodość i dojrzałość – perspektywy medialne i pozamedialne	23
<i>Dominik Chomik</i> A good priest in the tabloid. Image tendencies and the boundaries of anti-clericalism in the media	33
<i>Jacek Wojśław</i> Figura wroga w ideologii i propagandzie XX-wiecznych totalitaryzmów – przyczynek do dyskusji	47
<i>Magdalena Iwanowska, Piotr Zbieranek, Aleksandra Żukowska</i> Projekt „Zrozumieć Sierpień” jako przykład wdrożenia koncepcji <i>audience development</i>	65
<i>Anna Lusińska, Anna Kalinowska-Żeleźnik</i> Promocja Polski i kultury polskiej za granicą w programie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego	77
<i>Ewa Badyda, Lucyna Warda-Radys</i> <i>Santo Subito, Bimberro Grande i Pico de Waszczykowski</i> (2017 m) – wykreowany w przestrzeni Internetu fikcyjny kraj San Escobar (wpływ kontekstu na strukturę pojęcia)	93

JĘZYK MEDIÓW

<i>Alicja Pstyga</i> Rzeczywistość medialna w przekładzie: między ekwiwalencją przekładową a strefą nieprzekładu	109
<i>Izabela Kępa</i> My naród – czyli kto? Kategoria my – oni w przemówieniach Jarosława Kaczyńskiego z okazji rocznic smoleńskich	119
<i>Ewa Rogowska-Cybulska</i> <i>Żywiec pasuje jak nalał...</i> O perswazyjnych środkach słowotwórczo-frazeologicznych w tekstach reklam	131

Aneta Lewińska

Młodzież szkolna daje przykład – wycinki prasowe w kronikach szkół wiejskich
(na przykładzie powiatów tczewskiego, starogardzkiego i malborskiego) 149

Paweł Kozielski

Retoryczny post, czyli wielka kariera pewnego przedrostka 165

VARIA

Monika Białek

Dźwiękowa identyfikacja bohaterów w reportażu radiowym 181

Michalina Rutka

Cyfryzacja jako szansa na uniknięcie Europy dwóch prędkości – problem
wykluczenia cyfrowego w Polsce i województwie pomorskim 197

Anna Ryłko-Kurpiewska, Małgorzata Łosiewicz

Uniwersytet Gdański

Naukowa młodość i dojrzałość – perspektywy medialne i pozamedialne

Streszczenie

W artykule przedstawiono różne kryteria postrzegania młodości i dojrzałości naukowej widzianej z kilku perspektyw. Pierwsza z nich wskazuje wizerunek naukowca przez pryzmat języka i potocznej polszczyzny, druga przedstawia wyniki badań na temat postrzegania dojrzałości i regulacje prawne z obszaru szkolnictwa wyższego. Trzecia ujawnia, jak dojrzałego i młodego naukowca charakteryzuje się w mediach. Rozbieżność ujęć widocznych w przekazach skłania do postawienia pytania o funkcję kreślonych portretów i ich odrębność. Wśród metod badawczych wykorzystano badania ilościowe, analizę korpusową i pomocniczo analizę treści oraz analizę komparatywną danych statystycznych i wyników badań wtórnych.

Słowa kluczowe: młodość, dojrzałość, media, nauka, wizerunek naukowca.

Scientific youth and maturity – media and non-media perspective

Abstract

The article presents various criteria in the perception of scientific youth and maturity seen from various perspectives. The first one assesses the image of a scientist through language and colloquial Polish; the second one presents the results of a research investigating the perception of maturity and the regulating laws in the area of higher education. The third one reveals, how a young and mature scientist is characterized in the media. The discrepancy between the frames seen in the transfers poses questions about the functions of the drawn portraits and their separate-ness. Among the research methodologies quantitative research has been used as well as corpus analysis, contents analysis, comparative analysis of statistical data and secondary research results.

Key words: youth, maturity, media, science, scientist's image.

Wprowadzenie

Zarówno młodość, jak i dojrzałość to pojęcia wieloznaczne i w zależności od kontekstu różnie definiowane. Specyfikę młodości i dojrzałości wielokrotnie charakteryzowali zarówno przedstawiciele nauk przyrodniczych (biologia, medycyna, biochemia), jak i nauk społecznych, co szczególnie zaznaczyło się na gruncie psychologii rozwojowej, pedagogiki i andragogiki, odnoszących te pojęcia do koncepcji stadiów rozwojowych człowieka. W pracach tych niejednokrotnie podkreślano, że rozwój człowieka obejmuje

sfer: fizjologiczną, intelektualną, emocjonalną, społeczną oraz dotyczącą osobowości¹. Ponadto wiąże się z różnymi sferami życia i aktywności jednostki oraz zdobywaniem przez nią nowych kompetencji. Na ten aspekt pojęcia zwracają uwagę przede wszystkim definicje psychologiczne, których autorzy zaznaczają, że pojęcie dojrzałości nierozzerwalnie łączy się z kryteriami oceny: środowiskowej, społecznej czy kulturowej².

Wieloaspektową przestrzeń do analizy pojęć młodości i dojrzałości wskazują definicje językowe, gdzie młodość niejednokrotnie traktuje się jako antonim dojrzałości³, natomiast samego słowa „dojrzałość” używa się jako eufemizmu starości. Znamienne jest jednak, że przeciwstawność znaczeń nie ujawnia się tu radykalnie (por. wyrazy: starość – młodość, dzieciństwo – dorosłość), ale przybiera na sile, jeśli chodzi o konotacje i wartościowanie odnoszące się do cielesności i różnych przejawów aktywności człowieka. Interesujące wydaje się zestawienie tych znaczeń w odniesieniu do charakterystyk ludzi nauki, kreślonych w regulacjach prawnych i przekazach medialnych oraz przyjrzenie się specyfice ich oceny.

Młodość i dojrzałość w języku

Słowniki języka polskiego młodość definiują zarówno jako okres życia pomiędzy dzieciństwem a wiekiem dojrzałym, jak i zbiór cech oraz zachowań właściwych danemu wiekowi, a także wczesną fazę rozwoju czegoś, co jeszcze ulegnie przekształceniu⁴. Te znaczenia młodości oddają również utrwalone w języku synonimy (*dzieciństwo*, *adolescencja*) i frazeologizmy (*okres dojrzewania*, *wiosna życia*). Interesującego materiału do rozważań nad pojęciem dostarczają licznie reprezentowane i stale obecne w języku wyrażenia i zwroty utrwalone w polszczyźnie potocznej, gdzie młodość nierozzerwalnie łączy się z cechami fizycznymi (*młodzieńczy wygląd*, *młodzieńcza cera*, *młodzieńczy blask*), wiekiem (od ok. 17 do 20 lat⁵), aktywnością (*jak młody bóg*, *młodzieńczy krok*, *młodzieńczy wigor*, *młodość musi się wyszumieć*, *młodzieńczy zapał*) i brakiem dojrzałości korespondującej z naiwnością (por. m.in. frazy: *cielęce lata*, *szczenięce lata*, *zielone lata*, *durne lata*).

¹ Por. http://psychologia-rozwoju-czlowieka.wyklady.org/wyklad/1045_fazy-rozwoju-czlowieka.html (dostęp: 22.05.2017); J. Brzeziński, *Rozwój naukowy badacza a rozwój psychiczny człowieka. Próba analogii [w:] Nauka. Humanistyka. Człowiek. Prace dedykowane Profesor Krystynie Zamiarze w czterdziestolecie pracy naukowej*, red. J. Kmita, B. Kotowa, J. Sójka, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005.

² A.S. Reber, *Słownik psychologii*, red. nauk. I. Kurcz, K. Skarżyska, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, hasło: Dojrzałość, s. 156; Por. też *Słownik psychologii*, red. J. Siuta, Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2009, hasło: Dojrzewanie, s. 64.

³ <http://antonimy.net/antonim/m%C5%82odo%C5%9B%C4%87> (dostęp: 22.05.2017).

⁴ Por. M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, t. II, PWN, Warszawa 1981, hasło: Młodość, s. 191; *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Wilga, Warszawa 1996, s. 530; *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/m%C5%82odo%C5%9B%C4%87.html> (dostęp: 2.06.2017).

⁵ S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1 m, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989, s. 451.

Z kolei dojrzałość w odniesieniu do człowieka niejednokrotnie traktowana jest jako eufemizm starości, łączy się ze stanem statycznym⁶ (*osiągnąć dojrzałość*)⁷, a w kategoriach estetycznych jest związana z upływem czasu i zmian biologicznych⁸. Słownikowo jest dojrzałość definiowana jako okres między młodością a starością, „stan lub cecha osoby w pełni rozwiniętej pod względem myślowym, emocjonalnym, uczuciowym⁹. Tak rozumiana dojrzałość jest właściwa dla pełni rozwoju jednostki, odpowiada momentowi gotowości wykonywania przez nią określonych zadań, pełnienia określonych funkcji, wiąże się z samodzielnością w podejmowaniu decyzji i formułowaniu sądów. Ten etap życia nierozzerwalnie łączy się z przekroczeniem pewnej granicy możliwości jednostki, synonimicznie odpowiada dorosłości i jest zestawiany z szeregiem określeń precyzujących jej kształt (por. *dojrzałość płciowa, egzamin dojrzałości, dojrzałość społeczna*)¹⁰. Dojrzałość frazeologicznie konotowana jest pozytywnie (por. *najlepsze lata*¹¹) i zestawiana z takimi cechami, jak: doskonałość (w odniesieniu do dojrzałości często zestawiana z kolorem złotym symbolicznie odnoszonym do światła – wiedzy), mądrość, rozważa, doświadczenie, odpowiedzialność.

Egzystencja pojęć młodości i dojrzałości jest uwarunkowana kontekstowo, konotacyjnie i nierozzerwalnie łączy się z oceną. Sytuację tę odnaleźć można również w zebranych do tego artykułu materiale, gdzie pojęcia młodości i dojrzałości odniesione zostały do ludzi nauki, których rozwój podlega kryteriom ustawowym, środowiskowym i społecznym.

Naukowiec młody i dojrzały – w stronę poznania i regulacji

Czas rządzi się swoimi prawami. To znana prawda, przytaczana w dyskursie publicznym i naukowym. Dotyczy ona także periodyzacji życia ludzkiego, sklasyfikowanej i opisanej bardzo obszernie na podstawie wyników badań z wielu dziedzin. Wytyczenie granic pomiędzy poszczególnymi okresami życia człowieka daje w sensie biologicznym informacje, do której grupy zalicza się dzieci, młodzież, osoby dojrzałe czy starsze. Jednakże metryka nie zawsze jest spójna z wyobrażeniem wieku, które panuje w społeczeństwie.

⁶ Na ten aspekt zwracała uwagę, analizując słowo „dojrzewać”, m.in. D. Kruk, pisząc o wyrażeniach wyrażających zmianę w rozprawie *A sierpień zawsze dojrzewa na drzewach. Ile jednostek języka reprezentuje kształt dojrzec?*, „Linguistica Copernicana” 2014, nr 11, s. 57.

⁷ Warto tu dodać, że kolokator PELCRY na pierwszym miejscu listy wszystkich kolokatów dla słowa „dojrzałość” notuje właśnie wyraz „osiągnąć” (Chi[^] 35,918,002.66), <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/collocations.jsp> (dostęp: 2.06.2017).

⁸ D. Ostaszewska, *Językowy obraz życia człowieka w ujęciu współczesnej poezji*, „Język Artystyczny” 1996, nr 10, s. 191.

⁹ *Inny słownik języka polskiego*, red. M. Bańko, PWN, Warszawa 2000, t. 1, s. 284.

¹⁰ Por. M. Szymczak, *op. cit.*, hasła: Dojrzałość i Dojrzały, s. 414; *Słownik współczesnego języka polskiego, op. cit.*, s. 182; *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, wyd. 1, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 1996, hasła: Dojrzałość i Dojrzały, t. IX, s. 3334; <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/dojrzalosc;5421409.html> (dostęp: 2.06.2017).

¹¹ A. Dąbrówka, E. Geller, *Słownik antonimów*, Świat Książki, Warszawa 1996, hasło: Dorosłość, s. 665.

Wyobrażenie nie jest wiarygodną „miarą” czy „wskaźnikiem”, gdyż zgodnie z definicją oznacza „wywołany w świadomości obraz przedmiotu, osoby lub sytuacji, opierający się na uprzednio poczynionych spostrzeżeniach i fantazji”¹². Jednakże w przekazach medialnych odgrywa ważną rolę, ponieważ koresponduje z panującymi trendami czy stylem życia. Wyobrażenie związane z fantazją pozwala, w sposób zgodny z indywidualnym czy zbiorowym wrażeniem przesuwając wytyczone granice dojrzałości. W ciągu ostatnich kilkunastu lat¹³ CBOS kilkakrotnie przeprowadzał badania odnoszące się do wieku i opinii na temat młodości, dojrzałości czy starości¹⁴. W roku 1998 respondenci deklarowali, że za wiek średni przyjmują przedział pomiędzy 35. a 61. rokiem życia. Badanie pokazało, że myślenie o dojrzałości jest skorelowane z wiekiem respondentów. Młodzi ankietowani wyznaczają krótszy okres trwania dojrzałości, dla starszych trwa on o dwa lata dłużej. W roku 2007 autodeklaracje wobec granic wieku dojrzałego przesunęły się przy górnej granicy do 62. roku życia, przy dolnej zaś pozostały bez zmian. W odniesieniu do badań z 1998 roku granice wieku dojrzałego zmieniają się i kres dojrzałości przypada na czas późniejszy. Na postrzeganie progów dojrzałości wpływa, poza wiekiem, również płeć respondentów. Różnica w opinii kobiet i mężczyzn dotyczy przesunięcia granic dojrzałości na czas późniejszy w przypadku kobiet (36–62 lata)¹⁵ i wcześniejszy w przypadku mężczyzn (34–61 lat)¹⁶. W roku 2012 szacunki badanych wobec progów dojrzałości nadal wykazują przesuwanie się granic w górę. Dojrzałość definiuje się jako przedział, który rozpoczyna się po 37. roku życia i trwa do 63. roku życia. Szczegółową prezentację danych zawarto w tabeli 1. Młodość graniczy z dojrzałością i wspólne progi w tym przypadku oznaczają jej kres, o czym autorki szerzej pisały w jednym z wcześniejszych artykułów¹⁷.

Interesującym wnioskiem z prezentowanych badań jest znaczne pokrycie górnych progów dojrzałości z ustawowo określonym wiekiem emerytalnym, który wynosi dla kobiet 60 lat, a dla mężczyzn 65 lat. W opinii społecznej jest on kojarzony jako okres rozpoczynającej się starości.

¹² Słownik języka polskiego PWN, <http://sjp.pwn.pl/sjp/wyobrazenie;2540012.html> (dostęp: 09.06.2017).

¹³ Autorki biorą pod uwagę badania przeprowadzane od 1999 roku.

¹⁴ Raporty CBOS: *Polacy o starości*, BS/7/99, Warszawa 1999, *Między młodością a starością*, BS/22/2007, Warszawa 2007, *Polacy wobec własnej starości*, BS/94/2012, Warszawa 2012, <http://www.cbos.pl> (dostęp: 09.06.2017).

¹⁵ Dane z 2007 roku.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Szersza analiza młodości w artykule M. Łosiewicz, A. Ryłko-Kurpiewska, *Młodości! ty nad poziomą wylatuj!*. *Szkice do portretu młodego naukowca w mediach*, „Horyzonty Wychowania” 2017, t. 16, nr 39, s. 13.

Tabela 1. Wyznaczanie progów dojrzałości w latach 1998–2012

	PROGI DOJRZAŁOŚCI	WYZNACZANIE PROGÓW DOJRZAŁOŚCI PRZEZ RESPONDENTÓW		WYZNACZANIE PROGÓW DOJRZAŁOŚCI PRZEZ	
	ŚREDNIA Z BADAŃ	18–23 LATA	70 LAT I WIĘCEJ	KOBIETY	MĘŻCZYZN
1998	DOLNY – 35 GÓRNY – 61	DOLNY – 31 GÓRNY – 57	DOLNY – 37 GÓRNY – 65	**	**
2007	DOLNY – 35 GÓRNY – 62	DOLNY – 31 GÓRNY – 57	DOLNY – 38 GÓRNY – 65	DOLNY – 36 GÓRNY – 62	DOLNY – 35 GÓRNY – 61
2012	DOLNY – 37 GÓRNY – 63	DOLNY – 33 GÓRNY – 60	DOLNY – 39 GÓRNY – 65*	DOLNY – 38 GÓRNY – 64	DOLNY – 36 GÓRNY – 62

* w badaniu z 2012 roku zmieniono przedział wieku respondentów na 18–24 lata oraz 65 lat i więcej

** w badaniu z 1998 roku nie dokonano klasyfikacji progów dojrzałości w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CBOS: *Polacy o starości*, BS/7/99, Warszawa 1999, *Między młodością a starością*, BS/22/2007, Warszawa 2007, *Polacy wobec własnej starości*, BS/94/2012, Warszawa 2012, <http://www.cbos.pl> (dostęp: 09.06.2017).

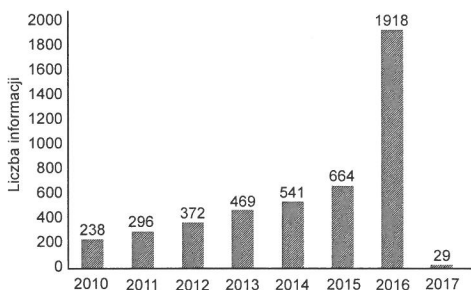
W obszarze nauki i szkolnictwa wyższego wiek młodego naukowca został precyzyjnie określony przez ustawę z dnia 15 stycznia 2015 roku o zmianie ustawy o zasadach finansowania nauki oraz niektórych innych ustaw. Nie znajdziemy tu jednak definicji dotyczącej dojrzałych naukowców. Te pojawiają się w Dzienniku Ustaw z dnia 21 lipca 2016 roku poz. 1071 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Narodowym Centrum Nauki. W artykule 2. (punkt 4) pojawia się opisowe określenie dojrzałego naukowca, pomijające wyznaczenie progów dojrzałości. Mowa tu jedynie o cechach zawodowych dotyczących stopnia naukowego, liczbie opublikowanych publikacji w renomowanych czasopiśmie naukowych polskich lub zagranicznych, kierowaniu realizacją projektów badawczych, uczestnictwie w komitetach naukowych uznanych konferencji międzynarodowych, opublikowaniu co najmniej jednej monografii, wygłaszaniu prezentacji na uznanych konferencjach międzynarodowych, zdobyciu międzynarodowych nagród lub wyróżnień, członkostwie w uznanych stowarzyszeniach, międzynarodowych organizacjach naukowych lub akademii. Ustawa odnosi się do dorobku naukowego i osiągnięć, pomijając kwestie wieku. W tym miejscu należy dodać, że twórcy przytoczonej ustawy jednolicie potraktowali obie grupy, ponieważ definicję młodego naukowca precyzuje się jako „osobę rozpoczynającą karierę naukową” i nie określa progów młodości.

Portrety młodych i dojrzałych naukowców w przekazach medialnych

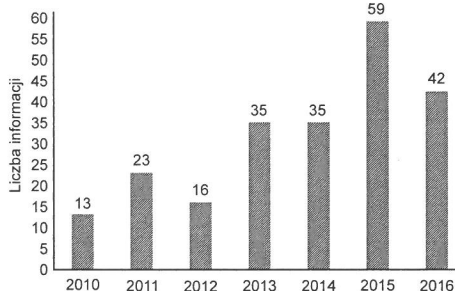
Portrety zarówno młodych, jak i dojrzałych uczonych kreślą media w ostatnich latach coraz częściej, choć proporcje są tu radykalnie zachwiane (por. wykresy 1 i 2). W zebranych materiale badawczym obejmującym lata od 2010 do 2016 odnotowano 4750 przekazów, gdzie aż 95,3% (4527 tekstów) to artykuły, gdzie pojawia się wyrażenie

„młody naukowiec”, a tylko 4,7% (223) to teksty, w których występuje fraza „naukowiec dojrzały”¹⁸. Faworyzowanie młodości, jak obrazują to już dane ilościowe, wpisuje się więc w powszechny w kulturze współczesnej i w praktykach medialnych trend szczególnie wartościowania tego okresu życia połączony z przekonaniem o jego atrakcyjności.

Tematykę młodych naukowców podejmują najczęściej media o zasięgu ogólnopolskim, a zdecydowanie rzadziej stacje regionalne (np. zamieszczające informacje na temat realizacji projektów z funduszy unijnych lub prowadzonych przez urzędy marszałkowskie i wojewódzkie)¹⁹. Z kolei informacje na temat dojrzałych uczonych podają zarówno media ogólnopolskie i regionalne oraz coraz częściej branżowe portale i prasa. Konsekwencją tego stanu rzeczy widać w specyfice wiadomości – teksty dotyczące młodych ludzi nauki to przede wszystkim wiadomości dotyczące planowanych wydarzeń, doniesienia medialne, wywiady, ogłoszenia o ofertach lub wynikach konkursów i uruchamianych projektach²⁰. W drugiej z badanych grup dominują przekazy poświęcone organizowanym konferencjom, projektom badawczo-rozwojowym oraz ocenom prac naukowych – najczęściej wydawanych książek habilitacyjnych. Różne jest też zainteresowanie czasowe. Najwięcej informacji na temat młodych naukowców publikowano w mediach w 2016 roku (1918 informacji), podczas gdy o dojrzałych badaczach pisano przede wszystkim w 2015 roku (59 informacji), co wynikało przede wszystkim z chęci przekazania przez dziennikarzy wiadomości na temat środków uzyskanych na finansowanie szkolnictwa wyższego i innowacyjności nauki.

Rycina 1. Fraza „młody naukowiec” w przekazach medialnych we wszystkich mediach w okresie od 1 stycznia 2010 do 1 stycznia 2017 roku
Źródło: Press Service Monitoring Mediów.

Rycina 2. Fraza „dojrzały naukowiec” w przekazach medialnych we wszystkich mediach w okresie od 1 stycznia 2010 do 1 stycznia 2017 roku
Źródło: Press Service Monitoring Mediów.

¹⁸ Na jeszcze większe dysproporcje w tym zakresie wskazują dane korpusowe, z których wynika, że fraza „dojrzały naukowiec” nie pojawia się w korpusach wcale. Natomiast zestawienie „młody naukowiec” notowane jest w Narodowym Korpusie Języka Polskiego (115 przykładów) oraz Korpusie Monco (238), [http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jspkorpus nkjp](http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jspkorpus%20nkjp); <http://monco.frazeo.pl> (dostęp: 2.06.2017).

¹⁹ M. Łosiewicz, A. Ryłko-Kurpiewska, *op. cit.*, s. 13.

²⁰ *Ibidem*.

Badanie sposobów prezentowania młodych i dojrzałych naukowców ze względu na obszerność badanego materiału odniesiono dla wyrażenia „młody naukowiec” do przekazów publikowanych w mediach cyfrowych i prasie w okresie od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2016 roku (1862 teksty), dla wyrażen zaś „dojrzały naukowiec” i „dojrzałość naukowa” od 1 stycznia 2015 do 31 grudnia 2016 roku (101 tekstów). Przeprowadzona analiza pozwoliła stwierdzić, że ludzi nauki przedstawia się w mediach najczęściej neutralnie lub w pozytywnym świetle, choć przy wyraźnej faworyzacji młodych przedstawicieli nauki²¹. W wyniku analizy korpusowej obejmującej wyrażenia „młody naukowiec”, „dojrzały naukowiec” i „dojrzałość naukowa” stwierdzono, że w odniesieniu do młodych naukowców używa się najczęściej następujących kolokatów rzeczownikowych: szansa, projekt, konkurs, ciekawość, osiągnięcia, przełom, postęp, innowacja, nagroda, grant, kariera, sukces, zwycięstwo; kolokatów czasownikowych: publikują, prowadzą badania, poszukują, tłumaczą, zgłębiają, przybliżają oraz kolokatów przymiotnikowych: innowacyjni, zdolni, ambitni, wspaniali, uzdolnieni, utalentowani, wybitni²². Równie nobilitujące, choć zdecydowanie bardziej wywarzone, są charakterystyki naukowców dojrzałych (por. kolokaty rzeczownikowe: erudycja, niezależność, samodzielność, pasja, rzetelność, osiągnięcia, dorobek, warsztat, znajomość metodologii; kolokaty czasownikowe: oceniają, badają; kolokaty przymiotnikowe: najwybitniejszy, znakomity, utalentowany, ceniony). Funkcjonowanie poszczególnych słów (w tym również ich liczba) wyraźnie wskazuje tu na dwie przeciwstawne tendencje związane ze stereotypowym postrzeganiem okresów życia. Pierwsza tworzy wyobrażenie ludzi młodych jako osób, których droga zawodowa skierowana jest ku przyszłości, dynamicznych i zorientowanych na sukces. Druga, najczęściej zakorzenia się w przeszłości biografii (por. kolokaty: oceniają, osiągnięcia, dorobek, warsztat, znajomość metodologii), jest statyczna i związana z autorytetem – gdzie dojrzałość konotacyjnie przywołuje starość.

Prezentowane grupy stanowią też w przekazach medialnych grono zróżnicowane pod względem stopnia wykształcenia i wieku oraz najczęściej nie są odzwierciedleniem portretów naukowców zdefiniowanych w ustawach, a niekiedy nie odnoszą się nawet do ich prototypowych wyobrażeń funkcjonujących w potocznej wyobraźni i języku. Wniosek ten wynikał już częściowo z analiz podejmowanych wcześniej w badaniach portretów młodych naukowców w mediach cyfrowych, gdzie wyróżniono siedem grup wizerunkowych, które stanowili: doktorzy, doktoranci, pracownicy zatrudnieni w jednostkach naukowych, osoby prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w polskich lub zagranicznych ośrodkach naukowych, absolwenci uczelni wyższych i studenci, licealiści, gimnazjaliści i uczniowie klas IV–VI szkoły podstawowej oraz uczniowie klas I–III i wychowankowie przedszkoli²³. Widoczne tu rozszerzenie zakresu znaczeniowego pojęcia „młody naukowiec” wyraźnie wskazywało, że używa

²¹ Podobne wnioski formułują inni badacze, por. B. Łódzki, *Medialny obraz naukowca na przykładzie polskiej prasy opiniotwórczej*, „Horyzonty Wychowania” 2017, t. 16, nr 39, s. 56.

²² M. Łosiewicz, A. Ryłko-Kurpiewska, *op. cit.*

²³ *Ibidem.*

się go nie tylko w celu wskazania wieku (tu były to osoby od 4 do 39 lat) czy etapu rozwoju, lecz również w funkcji wartościującej różnego typu przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym. Jednym z wielu przykładów ilustrujących to zjawisko może być największy w Polsce, skierowany do młodzieży szkolnej konkurs E(x)plory, gdzie przyznaje się tytuł młodego naukowca²⁴.

Rozszerzenie zakresu pojęcia widać też w sposobach prezentowania naukowców dojrzałych, których w przekazach medialnych reprezentują osoby ze stopniem naukowym doktora, doktora habilitowanego, tytułem profesora, a także osoby cechujące się dojrzałością naukową – absolwenci uczelni lub osoby, w odniesieniu do których nie podano stopnia lub tytułu. Funkcjonujące w mediach wyrażenie „dojrzały naukowiec” nie odpowiada zatem funkcjonującym w nauce i środowisku naukowym ramom, zgodnie z którymi za dojrzałych naukowców uważa się osoby, które uzyskały habilitację. Kryterium dla funkcjonowania tego wyrażenia są tu przede wszystkim takie działania, jak: udział w wartościowych projektach badawczo-rozwojowych, innowacyjność badań naukowych, istotne z punktu widzenia nauki i życia społecznego publikacje lub podjęte prace.

Podsumowanie

Medialny wizerunek młodych i dojrzałych naukowców jest prezentowany w odmienny sposób – zdecydowanie faworyzujący pierwszą grupę. Atrakcyjna i chętnie eksponowana przez media młodość (widziana przede wszystkim w kategoriach cielesności) pojawia się również w przekazach dotyczących obszaru nauki (tu w odniesieniu do rozwoju poznawczego, ale także cech przypisywanych konotacyjnie ludziom młodym: energią, otwartością na zmiany, dynamizmem). Dojrzałość (postrzegana jako stan statyczny, przywodząca „mędrca szkiełko i oko”), nie jest medialna, mimo że świat nauki budzi powszechne zainteresowanie opinii publicznej. Charakteryzowanie młodości i dojrzałości w mediach odpowiada więc przekonaniom utrwalonym we współczesnej kulturze, co często nie łączy się z postrzeganiem naukowego rozwoju osób uprawiających zawód naukowca. Ustawodawstwo z obszaru szkolnictwa wyższego i nauki nie precyzuje progów wieku dojrzałego, co z dużą dokładnością zostało opisane dla „młodego naukowca”. W przypadku dojrzałego naukowca przekaz jest dość spójny ze znaczeniami językowymi, ustawowymi i poznawczymi. „Młody naukowiec” ze względu na regulacje prawne dotyczące granic wieku ma podstawę do precyzyjnych określeń. Jednakże media odchodzą od tego i w sposób umowny poszerzają grono osób noszących to miano, wartościując przez jego użycie wiele inicjatyw zbiorowych i indywidualnych, które wymykają się kryteriom ustawowym, środowiskowym i społecznym.

²⁴ *Za naukowe sukcesy*, „Tygodnik Nadwiślański” 2016, wyd. z dnia 24 XI, s. 11.

Bibliografia

- Brzeziński J., *Rozwój naukowy badacza a rozwój psychiczny człowieka. Próba analogii* [w:] *Nauka. Humanistyka. Człowiek. Prace dedykowane Profesor Krystynie Zamiarce w czterdziestolecie pracy naukowej*, red. J. Kmita, B. Kotowa, J. Sójka, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005.
- Dąbrówka A., Geller E., *Słownik antonimów*, Świat Książki, Warszawa 1996, hasło: Dorosłość.
<http://antonimy.net/antonim/m%C5%82odo%C5%9B%C4%87> (dostęp: 22.05.2017).
<http://monco.frazeo.pl> (dostęp: 2.06.2017).
http://psychologia-rozwoju-czlowieka.wyklady.org/wyklad/1045_fazy-rozwoju-czlowieka.html (dostęp: 22.05.2017).
<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/collocations.jsp> (dostęp: 2.06.2017).
http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jspkorpus_nkjp (dostęp: 2.06.2017).
- Inny słownik języka polskiego*, t. 1, red. M. Bańko, PWN, Warszawa 2000.
- Kruk D., *O wyrażeniach wyrażających zmianę A sierpień zawsze dojrzewa na drzewach. Ile jednostek języka reprezentuje kształt dojrzeć?*, „Linguistica Copernicana” 2014, nr 11.
- Łosiewicz M., Ryłko-Kurpiewska A., *Młodości! ty nad poziomy wylatuj. Szkice do portretu młodego naukowca w mediach*, „Horyzonty Wychowania” 2017, t. 16, nr 39.
- Łódzki B., *Medialny obraz naukowca na przykładzie polskiej prasy opiniotwórczej*, „Horyzonty Wychowania” 2017, t. 16, nr 39.
- Ostaszewska D., *Językowy obraz życia człowieka w ujęciu współczesnej poezji*, „Język Artystyczny” 1996, nr 10, s. 191.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. IX, red. H. Zgółkowska, wyd. 1, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 1996, hasła: Dojrzałość i Dojrzały, s. 3334.
- Raporty CBOS: *Polacy o starości*, BS/7/99, Warszawa 1999, *Między młodością a starością*, BS/22/2007, Warszawa 2007, *Polacy wobec własnej starości*, BS/94/2012, Warszawa 2012, <http://www.cbos.pl> (dostęp: 09.06.2017)
- Reber A.S., *Słownik psychologii*, red. I. Kurcz, K. Skarżyska, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, hasło: Dojrzałość.
- Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989.
- Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/m%C5%82odo%C5%9B%C4%87.html> (dostęp: 09.06.2017).
- Słownik psychologii*, red. J. Siuta, Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2009, hasło: Dojrzewanie.
- Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Wilga, Warszawa 1996.
- Szymczak M., *Słownik języka polskiego*, t. II, PWN, Warszawa 1981, hasło: Młodość.
- Za naukowe sukcesy*, „Tygodnik Nadwiślański” 2016, wyd. z dnia 24 listopada, s. 11.

»» MEDIA BIZNES KULTURA »»

to czasopismo naukowe o profilu medioznawczym wydawane przez Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego we współpracy z Zespołem Etyki Słowa przy Radzie Języka Polskiego PAN.

¶ Tytuł czasopisma jest nawiązaniem do nazwy międzynarodowej konferencji naukowej, cyklicznie organizowanej przez gdańskie środowisko dziennikarskie zapraszające do interdyscyplinarnego dyskursu na temat mediów naukowców z kraju i zagranicy.

¶ Umieszczane tu artykuły sytuują się na styku takich dyscyplin, jak: nauki o mediach, nauki o komunikowaniu, marketing i zarządzanie, psychologia, językoznawstwo i komunikacja wizualna. Formuła czasopisma jest dwujęzyczna. Teksty publikowane są w języku polskim i języku angielskim.

MEDIA
BIZNES
KULTURA

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego